

ՕՐԱԳԻՐ

ԺԵ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 16.

1857

ՕԳՈՍՏՈՍ 15.

քարոյական

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հանդես պարգևաբաշխութեան Մոռատեան վարժարանին աշակերտացի :

Ամսոյս 17- օրը անսովոր բազմութեամբ լցուած էին Մուրատեան Վարժարանին սրահները՝ թէ ազգայինք թէ օսմանեանք և թէ գաղղիացիք՝ ու հայ պատանեաց ջանասէր աշխատութիւններն ու հանճարները կը գովէին, վասն զի այն սրահներուն մէկուն մէջ շարուած էին Վարժարանին ուսանողաց ուրուագրութիւնները ու նկարները, որոնց մէջ կը յափշտակէին յանդուգն ու զուարթ տեսարաններ ու շէնքեր, փափուկ դիմագծութիւններ, թեթև զարդեր ու թռչուններ. նոյն սրահին մէջ սեղանի մը վրայ դրուած էին նաև հայ, տաճկական և եւրոպական արուեստագրութիւնները. որոնց շատը մեծ գովութեանց արժանի եղան : Ինքերցողը արդէն իմացաւ որ այս անսովոր ժո-

ղովն էր Վարժարանին ուսանողաց պարգևաբաշխութեան հանդէսը, որովհետև շատերը շաբաթով առաջ լսած էին թէ Վարժարանին մէջ ուսանողաց քննութիւնները կ'ըլլան Վենցազագիծութեան, Իրաւագիտութեան, Բարոյական իմաստասիրութեան, Վաճառականութեան, Հաշուէտումարի, Բնաբանութեան, Պատմութեան, Թուաբանութեան, Բշխարհագրութեան և համազգի և օտար լեզուներու : Եւ մը մէկը քիչ մը անցած Բարձրագոյն Իրան Դեսպանին Մէհմէտ Պէյին կառաց շառաջիւնը լսուեցաւ, որ պարգևաբաշխութեան հանդիսին համար հաւաքուած երևելի անձինքը մէկիկ մէկիկ բարեւելն ու աշակերտաց աշխատութիւնները քննելն, և անոնց ընծանե-

ըր ընդունելէն ետեւ, մտաւ վարժարանին մեծագոյն սրահը, ուր որ աշակերտք փափաքանօք կը սպասէին հանդէսին սկզբնաւորութեանը: Այսպիսի հանդէս՝ մանաւանդ երբոր այսչափ երևելի անձինք իրենց ներկայութեամբ կը հաճին փառաւորել, եթէ ուսանողաց քաջալերութիւն է, այլ քան զայն աւելի հանդիսականաց ազնուախոհութեանը յայտնի ապացոյց է. որովհետեւ ազգասէր հոգւով ամէն տարի կը փափաքին տեսնալ թէ ազգային յառաջադիմութիւնը որ աստիճանի հասեր է. և երանի այն պատանեաց որ այնպիսի ազնուամիտ հանդիսականաց սիրտը մեծամեծ ակնկալութիւններով կը ճոխացրնեն: Հանդիսին ժամանակը այս ակրնկալութեանց նշոյլը իւրաքանչիւր հանդիսականաց զուարթ աչուրներուն ու երեսներուն վրայ կ'երևար, մանաւանդ արևելեայց, որոնք բաւական թուով էին: Հանդէսը սկսաւ մէկ համառօտ խօսակցութեամբ մը՝ որ վերատեսուչն ըրաւ. որն որ մեծ ծափահարութեան արժանի եղաւ. անոր պատասխան տուաւ վսեմափայլ Վեսպանը՝ ցուցնելով թէ հաճկաց պետութիւնը որչափ գոհ է Արժարանիս յառաջադիմութեան վրայօք. որն որ արժանաւոր ծափաձայնութեամբ ամենուն հաճոյ անցաւ. ետեւէն աշակերտաց մէկն ելաւ ու տաճկական բարբառով շնորհակալութիւնն որ ըրաւ՝ զամէնքը զարմացուց, քիչ ժամանակի մէջ այդչափ յառաջադիմութեան պատճառաւ: Այնչեւ այս վայրկեանը դեռ հանդէսին նախաշաւիղը կը սեպուէր, վասն զի բուն հանդէսն էր բարեկիրթ աշակերտաց ուսումնասիրութիւնն ու յառաջադիմութիւնը պսակել. որն որ սկսաւ ինքը Վեսպանը, ու հետզհետէ ամէն հրաւիրեալք պսակեցին մէկիկ մէկիկ իւրաքանչիւր ուսանողը իր ջանիցը ու յառաջադիմութեանը համեմատ: Յառաջադէմ աշակերտաց մէկը, պարոն Ալիէն Վապարաճեան՝ լուսանկարէ մը գաղափարելով վիմագրեր էր վսեմափայլ Վեսպանին կենդանագի-

րը, և պարգևաբաշխութիւնը լմրնաւէն ետեւ այս կենդանագիրը ամէն հանդիսականաց բաժնուեցաւ: Այս բոլոր հանդիսիս իր հաճութիւնը ցուցնելու համար՝ բարձրապատիւ Վեսպանը հաճեցաւ իր կենդանագրին մէկուն տակ անունն ստորագրել, ու նոյն օրուան յիշատակին համար Արատեսչին ընծայեց: Յուսանք որ աստուածային օրհնութեամբ ու այսպիսի խնամքով ծաղկելով ազգային Արժարանները, ազգային ընդհանուր զարգացման կարապետ ըլլան:

Տեսչին ատենախօսութիւնը.

Վսեմափայլ Տէր, Տեսրք իմ.

Ղեկավարիտ մարդասիրութեան վրայ հիմնած վարժարանին պաշտպաններուն ու բարեկամներուն բարեգութիւնամբ տարուէ տարի կը քաջալերէ հոս տեղս այս նորահասակ ուսանողքը, որ ոչ միայն իրենց ազգատոհմին ուրախութիւնն ու սէրն են, հապա նոյնպէս իրենց հայրենեացը յոյս, ներեցէք որ ըսեմ, Արևելից վերանորոգութեանը համար:

Այս քաջալերութեան օրինակը բարձրէն կուգայ: Սուրբան Ապտիւլ Աբդիտ Այանին, մեր թագաւորին կայսերական Սեփլայելութեան կառավարութիւնն է որ այս օրինակը կուտայ: Արքային կամացը ազդեցութեանը հրապատակելով իր պետութեան հազարապետները, ոչ երբէք մոռցան այս պրգտիկ գաղթականութիւնն՝ որ երջանիկ ասպնջականութիւն կը վայլէ բարեկիրթ աշխարհին մայրաքաղաքին մէջ. անոյշ խօսքեր բաւական չսեպեր այս բարձր նպաստը, նշանաւոր գործքերով ալ յայտնի կ'ըլլայ, որոնց համար փափաքելի է մեզի հրապարակաւ շնորհակալութիւն մատուցանել: Բարեբաղդաբար ես աւետաւորած էի որ հաճկաստանի Այսեր Սեփլայելութեան փափաքանացը համեմատ՝ հաճի լեզուի երկու ճարտար վարժապետներ

Ոմանք մեր սիրելի աշակերտներէն , որ վեց տարի է որ իրենց ընտանիքներէն հեռու են , իրենց ուսմունքը պսակուելէն ետե՛ ընտանեկան քաղցրութեանցը պիտի դառնան . մեր գուլթը իրենց ետեւէն կ'երթայ , ու իրենց յիշատակը անմոռաց պիտի մնայ այս վար .

Ինչպեալ տարի՝ ամենամեծ հաճու-
թեամբ ներկայ գտնուեցայ այսօրուան
հանդէսին նման ուրիշ հանդիսի մըն
ալ . իսկ այս անգամ մեծ ուրախութիւն
կը տեսնեմ փութաջան աշակերտաց ան-
խոնջ ջանքը և իրենց տարւոյն մէջ ը-
րած յառաջադիմութիւնները :

1 Մեկգում խան, Պարսից Դեսպանին խորհրդակցանք ու Շահին համհարզը, որ շատ պատանշաններով փառաւորուած է այլ և այլ տէրութիւններէ, և նոյն օրուան հանդէսը իր ներկայութեամբը պատուեր էր :

Սեհափառ Սուլդանը, մեր ամեն-
նուս տէրը և թագաւորը, մեծ ուրախու-
թեամբ մը պիտի իմանայ թէ որչափ
դուք կը համապատասխանէք իր լուսա-
ւորեալ խնամոցը, զոր ինքը կը բարե-
հաճի սփռելու առանց խտրութեան
իր սիրելի հպատակացը վրայ: Իւր մի
միայն մտածմունքը, որ օսմանեան ման-
կտւոյն բարիքը և յառաջագիւծութիւնը
կ'ուզէ, ձերինն ալ կը փափագի, ո՞վ
աշխատասէր մանկունք, դուք որ նորէն
ձեր հայրենի երկիրը կը դառնաք ձեր
նախորդներուն սկսած գործքը առաջ
տանելու համար:

Դուք որ դեռ այս օտար երկրիս մէջ
պիտի կենաք՝ աշխատեցէ՛ք, մի վհա-
տիք, ջանացէ՛ք ձեր սիրտը կատարելա-
գործել, և աշխատեցէ՛ք որպէս զի կա-

րենաք ձեզի առաջնորդ ըլլալ այն ճամ-
բուն մէջ որ ձեր առջևը բացուած է .
մի վախնաք . ձեր իմաստուն վերատես-
չին և հմուտ վարժապետացը վրանիդ
ունեցած սէրը և ձեր վրայ տարած խը-
նամքնին ոչ երբեք պիտի պակսի: Վե-
ղեցիկ է նպատակնին առ որ միշտ պիտի
դիմեն, և որուն հաճար ես ալ իրենց
չնորհակալ կ'ըլլամ, զիս ալ այս գեղեցիկ
արգասեաց մասնակից ընելուն համար:

Ձեր վարժապետաց խնամքովը, և
ձեր գովելի ջանքովը անտարակոյս եմ
որ այս դպրոցէն պիտի ելլան այնպիսի
անձինք որ մեր Սեհափառ թագա-
ւորին ուրախութեան արժանի պատ-
ճառ պիտի ըլլան, և պարծանք և ցըն-
ծութիւն իրենց հայրենեացը ու ընտա-
նեաց:

Աշակերտաց կողմանէ զուրցուած տաճկերէն
շնորհակարտքեան խօսքը:

Ի իլլահիլ-համա իւ վէլ միննէ մաս-
տար ասարի ավաթըֆ վէ մազհար էն-
վար մուարիֆ փատիշահի հիւնէրփեր-
վէր վէ շէհինշահ մաալի քիւսթէր շէվ-
քէթլիւ ազամէթլիւ վէլի նիմէթ պինի-
մէթ իմիդ էֆէնտիմիդ հազրէթ լէրինին
միւլթէզլիւմ ալիլէրի պուլուրուլան իւ-
լում նաֆի հաքքընտէ վէ հիւնէր վէ
քէմալաթըն սվէրի թէսհիլէյէսի իլէ
թէրպիյէի ումումիէնըն իսթիհսալի
վէ էրպապընըն թէզպիւտ վէ իսթիք-
մալի խուսուսընտէ տէրքէար օլան թէ-
վէճճիւ հաթ վէ հիմէմաթ միւլուքէա-
նէլէրինըն նէթայիճ ճէմիլէսընտէն օ-
լարաք սայէի ֆէյզլայէի ճէնապի խէ-
լաֆէթ փէնահիլէրընտէ էսսաս մէ-
տէնիյէթ վէմիւճիպ մամուրիյէթ օլան
նէշը ֆիւնուն շըթ թա զըմընտէ նիճէ
մէքէաթիպ վէ մէտուրէս դասիս օլու-
նուպ ասը մէհասինհասը շահանէլէրըն
տէ թէպաասը թաալիւմ վէ թաալիւմ
վէ էլիինէյի մուլթէլիֆէի թահսիլ վէ
թէքէլլիւմ իթ մէքտէ պուլունալքէրի
թօղըրսը միւճիպի թէշէքքիւր վէ մահ

Նոյն շնորհակարտքեան խօսքին քարգմանու-
րիւնը:

Գոհութիւն Լստուծոյ: Լղբիւրն
ամէն բարեաց և գիտութեանց հնա-
րագէտը և շքեղ թագաւորը, արքայից
արքայն, մեր բարերարը և տէրը, օգ-
տակար ուսմունքները սիրող, գիտու-
թիւնները և ուսմունքները դիւրու-
թեամբ սորվելովը, բոլոր աշխարհքին
քաղաքաւարութեանը փափագող ե-
ղաւ. նմանապէս պատճառ ամենայն
ուսումնական վարժապետաց շատնա-
լուն, և իր բազմարդիւն խնամքովը
եղաւ հիմն քաղաքականութեան և
պատճառ ամրութեան. և ուզելով նաեւ
ծաւալել այլ և այլ գիտութիւններ իր
տէրութեանը մէջ՝ բացաւ բազմաթիւ
դպրոցներ և վարժարաններ, և իրեն
ատենը իր երկրին մէջ գտնուած ա-

մենայն ազգք այլ և այլ լեզուներ սոր-
վեցան և սորվեցուցին: Լսոնք են ահա
արժանի պատճառք մեր իրեն շնորհա-
կալութեանը և գոհութեանը: Լրժա-
նի է որ իր ծառաներուն և իր հպա-
տակներուն բարի աղօթքները ընդու-
նի: Այլ մենք չկարենալով իրեն արժա-

մէտէլ զէ քեաճէի պէնտէկեան զէ
թէպաա սալթանաթ սէնիէսընըն է.
տիյէի խայրիէլէրինի ճէլլ զէ տալէթ
իտէր պիր քէյֆիյէթ իտուկի զէ աճի.
զանէ պուլընարղըմըզ պու մէճլիսի իւ.
միէնըն իֆայի մէրասիմ թէշէքքիւրիէ
պէրապէր հէր տէրսըմըզըն մուգաստէ.
մէսի զէհէր պի նէֆէսըմըզըն ֆէրի.
զասի օլան տուայի թէզայիւտ էօմը զէ
շէվքէր զէլիւլ նիամիլէրինէ մուվազը.
պէթ քըլընտըղի :

նապէս մատուցանել այս ուսումնական
ժողովքին շնորհակալութեան սաուե-
րը , անոր համար , մեր ամէն ուսմանցը
սկիզբը և յամենայն ժամ պարտքերնիս
է աղօթել հանապազ թագաւորին կե-
նացը համար՝ իրեն երկայն և երջան-
կաւէտ կեանք մաղթելով :

ԲԱՐՈՅԱՎԷՊԻ

Արիշը երջանիկ ընել , մէկուն սըր-
տին վրայ տիրել և անոր երախտագէտ
շնորհակալութիւններն ընդունիլը , կար-
գէ դուրս ուրախութիւն է որ և է մար-
դու համար : Կթուլթիւր , մարդասիրու-
թիւնը , և մեծանձնութիւնը իշխանաց
բնական առաքինութիւններ կ'ըլլային ,
թէ որ իրենք մտքերնին բերէին թէ ժո-
ղովրդոցը հայրը իրենք են : Աստուծիւ-
նը , անարգանքը՝ իրենց աստիճանին
համար չեն , մանաւանդ թէ ատելու-
թեան պատճառ կ'ըլլան : Արժանի չեն
սեպուիր տէր ըլլալու իրենց հպատա-
կացը , երբոր հայր ըլլանին կը մոռնան :

() գոստոս՝ որ աշխարհքիս տէր ըլ-
լալէն առաջ անողորմ և վրէժխնդիր իշ-
խան մըն էր , երևելի եղաւ իրեն քաղ-
ցրութեամբը և մարդասիրութեամբը
կայսերութեան հասնելու ատենը . և
որովհետև կայսերութեան աստիճանին
չհասած հոկտաւիանոս կը կոչուէր՝ ա-
նոր համար առակ եղած էր ըսելը թէ
հոկտաւիանոս անգութ էր , իսկ ()-
գոստոս մարդասէր : Արբոր ինքը՝ Կաղ-
ղիայի կողմերն էր՝ իմացուցին իրեն
թէ Աիննա անունով մէկը , որն որ շատ
արդիւնք չունէր և չափաւոր խելքով
մարդ մըն էր , անոր կենացը դէմ դա-
ւաճանութիւն կը մտածէր , և թէ ուր
երբ և ինչպէս պիտի աս բանս ընէր .
և ով որ իրեն իմացուց՝ անոր միաբա-

նեալ ընկերներէն մէկն էր : () գոստոս
որոշեց որ վրէժը առնու ան անզգամէն ,
և իմացուց որ վաղը մէկ ժողով մը ընէ
իրեն բարեկամներուն : Այն գիշերը
սաստիկ վրդոված ու անհանգիստ ան-
ցուց , մտածելով թէ պատանի մը պիտի
դատապարտէ՝ որ ուրիշ կողմանէ յան-
դիմանութեան բան մը չունէր , պատա-
նի մը որն որ մեծ ազնուական ցեղէ
էր , ու մեծին Պոմպէոսի թուր : Ինքն
որ անգամ մը Աարկոս Անտոնիոսին
քովը ընթրիք ընելու ատենը՝ հրաման
հաներ էր որ անիկայ աքսորուի , հիմա
չէր կրնար որոշել մեռցնել տալու մէկ
մարդ մը միայն : Ար հաւաքէր , ինքիրենը
կը խօսէր , և տաքութեամբ մը կը յայտ-
նէր մտքէն անցածները՝ որ զինքը կը
խռովէին : “ Ի՞նչ , կ'ըսէր , ազատ ու
հանգիստ թողում զիս սպաննողը , ու
էս միայն անհանգստութեան մէջ մը-
նամ : Այնչափ քաղաքական պատերազ-
մներէն ետքը , որոնք իմ օրերս պահեցին ,
այնչափ կռիւններու վտանգներէն ազատ
մնալէն ետքը , մատնիչ մը զոհել կ'ուզէ
զիս սեղանին ոտքին տակը , ու ես զանի
ան պատիժներուն տակը չձգեմ որոնց
որ արժանաւոր է , : Ի՞նչ մը վայր-
կեան լուռ կենալէն ետքը՝ նորէն ձայնը
կը բարձրացընէր , ինքը իր վրան դա-
տաստան ընելու համար . “ Ի՞նչ որ քու
մահդ , կ'ըսէր , այնչափ քաղաքացիներ-
ուդ ուղած բաներուն մէկն է , միթէ
արժանի ես ապրելու : Արբ պիտի լմըն-
նան ան դրուած տանջանքները . երբ